

ΠΛΗΘΟΣ ΕΘΙΜΑ ΤΗΣ ΒΟΗΜΙΑΣ, ΤΗΣ ΔΑΛΜΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΟΡΑΒΙΑΣ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΑ ΜΑΓΙΑ ΚΙ' ΩΡΟΣΚΟΠΙΑ

Τὰ Χριστούγεννα τῶν Ἀτσιγγάνων. Ὁ «Κάλο Μανούς» κι' ὁ κολασμένος σκελετός. Ἡ χειμερινὴ σπηλιὴ τους στὰ Καρπάθια. Ὁ μαγικὸς «γάμος τῶν δένδρων». Τὸ Χριστουγεννιάτικο κούτσουρο τῶν Δαλματῶν. Τὰ Χριστουγεννιάτικα ὠροσκοπία τῶν κερσιτῶν τῆς Μοραβίας κλπ. κλπ.

ΡΑΓΕ ξέρετε ὅτι γιορτάζουν τὰ Χριστούγεννα κι' οἱ Ἀτσιγγανοί; Οἱ «γύφτοι», ὅπως τοὺς λέμε ἐμεῖς, δὲν εἶνε βέβαια χριστιανοὶ καὶ πιστεύουν ἀκόμη σὲ μιά παράξενη θρησκεία γεμάτη νεράιδες, κακὰ πνεύματα καὶ μυστηριώδεις μάγισσες ποὺ σκορπίζουν τὸ θάνατο μὲ τὰ βότανα τους. Μέσα ὅμως σ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἀλλοιογορικά πρόσωπα ἔχουν κι' ἓνα μεγάλο προσάτι, τὸν Κάλο Μανούς, δηλαδή τὸν Μαύρο Ἀνθρώπο, ποὺ δὲν εἶνε ἄλλος ἀπὸ τὸν Μπαρμπα Νοὲλ τῶν Εὐρωπαίων, τὸν δικό μας Ἁγ. βασιλῆ. Ὁ Κάλο Μανούς λοιπὸν γιὰ τὰ παιδιά τῆς Βοημίας δὲν ἔρχεται μὲ τὰ δῶρα τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιάς, ἀλλὰ τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων.

Οἱ περισσότεροὶ Ἀτσιγγανοί, μόλις πιάσουν τὰ πρῶτα χιόνια, τραβῶν μὲ τὸ ἐνστικτο τοῦ πελαργοῦ ἢ τοῦ χελιδonioῦ ποὺ ξαναγυρίζει στὴ φωλιὰ του, γιὰ τὶς σπηλιές τους ποὺ βρίσκονται στὶς πλαγιές τῶν Καρπαθίων, γιὰ νὰ ξεχειμωνιάσουν μέσα σ' αὐτὰ τ' ἄγρια καὶ πρωτόγονα ἀσουλὰ τους.

Μόλις ξαναγυρίσουν λοιπὸν στὴ σπηλιὰ τους οἱ Ἀτσιγγανοί, ἔχουν τὴ συνήθεια νὰ τὴν ἐξαγνίζουν μὲ τὶς φλόγες τῆς φωτιάς καὶ νὰ ζητοῦν γι' αὐτὴν καὶ γιὰ ἐκείνους ποὺ κάθονται μέσα, τὴν προστασία τοῦ Κάλου Μανούς, τοῦ Μαύρου Ἀνθρώπου.

Ἐπειτα ἀρχίζουν νὰ ἐτοιμάζουν περίεργα ἀρώματα, βάλσαμα γιὰ τοὺς πόνους, μαγικά φίλτρα κι' ἀλοιφές ἀπὸ μυστηριώδη βότανα, γιὰ νὰ προστατεύονται μ' αὐτὰ ἀπὸ τὰ κακὰ πνεύματα καὶ τὰ ἀερικά τῶν χιονισμένων κάμπων. Στὴν εἰσοδὸ πάλι τῆς σπηλιάς τους κρεμοῦν ἓνα μοσχοκάρυδο, τυλιγμένο σὲ λίκπος λαγοῦ γιὰ ν' ἀποδιώχουν τὸν Μοῦλο, ἓναν κολασμένο σκελετό, ἓναν καλλικάντζαρο, ὅπως λέμε ἐμεῖς, ποὺ κλέβει τὶς ψυχές τῶν παιδιῶν, ποὺ πεθαίνουν μόλις γεννηθοῦν καὶ ποὺ τὴ νύχτα τῶν Χριστουγέννων κυνηγᾷ μὲ λύσσα τὶς γρήες γυναῖκες καὶ τὶς τραβάει στὴ σπηλιὰ του ποὺ βρίσκεται στὴ χιονισμένη κορυφὴ τῶν Καρπαθίων, γιὰ νὰ τοὺς πῆ τὸ αἷμα καὶ νὰ τὶς βασανίσῃ μὲ τὰ πὶό φριχτὰ μαρτύρια!

Ἡ νύχτα τῶν Χριστουγέννων πὶό μαγικὴ νύχτα τοῦ χρόνου. Αὐτὴ τὴ νύχτα ὅλα τὰ ζῶα, ὅλα τὰ πλάσματα τῆς φύσεως, λύνουν τὴ γλώσσα τους καὶ μιλοῦν ἀναμεταξύ τους γιὰ παράξενα πράγματα, γιὰ τὰ μυστικά τοῦ κόσμου καὶ τὰ μυστήρια τῆς ζωῆς ποὺ δὲν πρέπει κανεὶς νὰ στήσῃ. Αὐτὶ καὶ νὰ τ' ἀκούσῃ, γιὰτὶ χάνει ἀμέσως γιὰ πάντα τὴ μυλιὰ του. Οἱ Ἀτσιγγανοί λοιπὸν κάθονται φρόνιμα στὴ σπηλιὰ τους καὶ δὲν τολμοῦν νὰ βγοῦν ἔξω τῆ νύχτα, ἀπὸ φόβο μήπως συναντήσουν τὸν κολασμένο σκελετό ἢ καμιὰ συντροφιά ζῶων νὰ ληθ τὰ μυστικὰ τῆς...

Πρὶν νυχτώσῃ ὥστόσο καὶ σκοτεινιασῇ ὁ οὐρανός, κάθε φυλὴ βγαίνει σὸ χιονισμένο κάμπο γιὰ νὰ γιορτάσῃ τὸν παράξενο καὶ μαγικὸ «γάμο

τῶν δένδρων». Ὅταν συγκεντρωθῇ ὅλη ἡ φυλὴ σὸ χιονισμένο κάμπο, μιὰ γρηὴ Ἀτσιγγάνα βγαίνει μπροστά, γονατίζει πάνω σὸ χιόνι καὶ καρφώνει μέσα σ' αὐτὸ ἓνα ξερὸ κλαδί κι' ἓνα μικρὸ πράσινο ἔλατι, ποὺ ἔχουν τὸ ἴδιο ὕψος. Ὅλοι τότε, οἱ ἄνδρες, ἡ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά γονατίζουν τριγύρω καὶ παρακολουθοῦν προσεχτικὰ καὶ μὲ κάποιο φόβο τὰ μάγια τῆς γρηῆς. Ἡ μάγισσα βγάζει ἀπὸ τὸν κόρφο τῆς μιὰ χοντρή κόκκινη κλωστή καὶ ψιθυρίζοντας σιγανὰ ἓνα σωρὸ ἀτέλειωτα ζῶρκια, «παντρέυε!» τὸ ξερὸ κλαδί μὲ τὸ χλωρὸ, τὸ δένδρο τῆς ζωῆς μὲ τὸ δένδρο τοῦ θανάτου, δένοντας καὶ τὰ δυὸ μὲ τὸ μαγικὸ νῆμα τῆς.

Ἡ κακὴ νεράιδα τότε χτυποῦν θυμωμένες τὶς μεγάλες ἀδράτες πτεροῦγες τους κι' ὁ κολασμένος σκελετός τρίζει ἀνατριχιαστικὰ τὰ δόντια του ἀπὸ τὴ λύσσα. Οἱ Ἀτσιγγανοί λοιπὸν, μόλις ἀκούσουν αὐτὲς τὶς τρομερὲς φωνές, παρατοῦν τὰ παντρεμένα δένδρα καὶ ξαναγυρίζουν κατατρομαγμένοι στὴ σπηλιὰ τους. Εἶνε ἡ ὥρα ποὺ βῆρθῃ ὁ Κάλο Μανούς, ὁ μπαρμπα Νοὲλ τῶν Εὐρωπαίων, γιὰ νὰ διώγῃ τὰ κακὰ πνεύματα καὶ νὰ χαρίσῃ στὰ παιδιά τῶν Ἀτσιγγάνων τὰ Χριστουγεννιάτικα παιχνίδια τους.

Στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, στὴν παλιὰ καὶ τόσο γραφικὴ Δαλματία, τὰ Χριστούγεννα παίρνουν κι' ἐκεῖ πέρα χαρακτηριστὰ οἰκογενειακὰ καὶ μαγικὸ συγχρόνως, γιὰτὶ οἱ Δαλματοὶ φυλάη ἐυλαβικὰ τὰ παλιὰ ἔθιμά τους καὶ τὶς παραδόσεις τους.

Τὴ νύχτα τῶν Χριστουγέννων, ὅλη ἡ οἰκογένεια συγκεντρώνεται σὸ σπίτι ποὺ εἶνε στολισμένο στοὺς τοίχους καὶ σὸ ταβάνι μὲ κλαδιά θελανιδιάς, ἔληῆς καὶ δειντρολίθανου. Στὸ τζάκι ἓνα πελώριο κούτσουρο καίγεται σιγὰ-σιγὰ καὶ σκορπίζει σ' ὅλο τὸ σπίτι ἓνα ὄμορφο ἀρώμα. Τὸ κούτσουρο αὐτὸ εἶνε τὸ Χριστουγεννιάτικο καὶ κρατᾷ στὴ φωτιά ὡς τὸ πρῶτο...

Μόλις νυχτώσῃ λοιπὸν, ὁ οἰκοδεσπότης, ὁ ἀρχηγός τῆς οἰκογενείας, προχωρεῖ μ' ἓνα ποτήρι κρασί τὸ χέρι, στέκεται μπροστὰ σὸ τζάκι κι' ἀρχίζει νὰ προσεύχεται γιὰ νὰ στηλῇ ὁ οὐρανός καλὴ ἐσοδεία, καθὼς καὶ εἰρήνη κι' ὁμόνοια σὸ σπίτι.

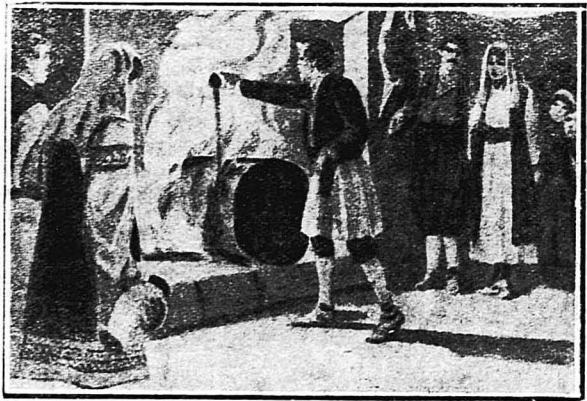
Κατόπιν, ὅταν ὁ ἀρχηγός τῆς οἰκογενείας τελειώσῃ τὴν προσηυχή του, σηκώνει τὸ ποτήρι καὶ χύνει τὸ κρασί ἀπάνω σὸ πελώριο Χριστουγεννιάτικο κούτσουρο. Ὡστερα τὸ ξαναγεμίζει καὶ πίνει στὴν ὑγεία ὄλων ἐκείνων ποὺ βρίσκονται σὸ σπίτι καὶ τοὺς προσκαλεῖ νὰ καθίσουν σὸ στολισμένο κιόλας τραπέζι γιὰ νὰ ξεφαντώσουν χαρούμενα ὡς τὰ μεσάνυχτα...

Στὴ Μοραβία πάλι, ὅπως καὶ στὴ Βοσνία, τὰ Χριστούγεννα γιορτάζονται μὲ τὸν ἴδιο τρόπο μπροστὰ στὰ ἀναμμένα κούτσουρα τοῦ τζακιού, μὲ μόνη τὴ διαφορά ὅτι στὴ Μοραβία ὁ ἀρχηγός τῆς οἰκογενείας σφάζει ἐκείνη τὴν ὥρα ἓνα πρόβατο, τὸ κόβει κομμάτια καὶ τὸ ψήνει στὴ φωτιά γιὰ τὸ τραπέζι.

Ἡ Μοραβία μὲ τ' ἀναρίθμητα βουὰ τῆς καὶ τὰ πυκνὰ ἔσθη, εἶνε ἡ πὶό παράξενη χώρα ποὺ μπορεῖ νὰ φαντασθῇ κανεὶς. Ὁ ταξειδιώτης ποὺ τυχαίνει νὰ

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤῶΝ ΑΤΣΙΓΓΑΝῶΝ.—Ἡ μάγισσα ποὺ παντρεύει τὸ δένδρο τῆς ζωῆς μὲ τὸ δένδρο τοῦ θανάτου...

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΗ ΔΑΛΜΑΤΙΑ.—Ὁ οἰκοδεσπότης ἀδειάζει τὸ ποτήρι τοῦ κρασιῦ τοῦ ἀπάνω σὸ Χριστουγεννιάτικο κούτσουρο

ΜΙΚΡΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΤΟΥ ΟΥΓΟΥ ΛΑΠΑΡ

ΘΕΟΥ ΦΩΤΙΣΙ!

βρεθθ' στη Μοραβία τη νύχτα των Χριστουγέννων, βλέπει χαρούμενος ένα πολύ πρωτότυπο θέαμα που τον παραξενεύει.

Μόλις νυχτώσει, από τα κατάκλιεστα σπίτια ακούγονται γέλια, τραγούδια και χαρούμενες φωνές κι' από τις φαρυμάδες κάθε παραθύρου πέφτουν άπ'όπου στο χιόνι στενές λουρίδες κόκκινου φωτός που το κάνουν ν' ασπράφτει μές στη νύχτα.

Σε κάθε σπίτι τώρα στο λαμπρό φως του τζακιού, βλέπει κανείς μια άλλεκοτη σκηνή. Κάθε παραμονή Χριστουγέννων στη Μοραβία κάνουν ώρσκόπια. Τα κορίτσια κάθονται κατά γής και κόβουν στη μέση το καθένα κι' από ένα μήλο: αν το κοκούτσια του μήλου είναι ταιριασμένα σε σχήμα άστρου, αυτό δείχνει ότι δεν θα πεθάνουν εκείνη τη χρονιά. Έπειτα, όταν βεβαιωθούν γι' αυτό, φέρνουν απ' έξω μικρούς κάδους γεμάτους παγωμένο νερό. Τα κορίτσια τότε σπάνε το κρύσταλλο κι' αν το σπάσιμο πέσει το σχήμα ενός άστρου, αυτό σημαίνει πως θ' άρραβωνιαστούν γρήγορα πριν βγεί ο καινούργιος χρόνος.

Για να συμπληρώσουν όμως αυτή τη χαρμόσυνη ένδειξη, τινάζουν το πόδι τους ψηλά και πετούν πάνω από το κεφάλι τους ένα από τα παπουτσία τους: αν το παπούτσι πέσει με τη μύτη προς την πόρτα, ξεφαντίζουν άμέσως από τη χαρά τους γιατί θα παντρευτούν δίχως άλλο την ίδια χρονιά των άρραβώνων τους!

Τα περίεργα ώστόσο κορίτσια θέλουν να μάθουν περισσότερα και γι' αυτό, αφού καθαρίσουν προσεχτικά ένα μήλο δίχως να σπάσουν το φλούδι του, το ρίχνουν έστο. Ατόφιο πάνω από το κεφάλι τους κι' έπειτα σκύβουν για να δούν τι σχήμα πήρε. "Αν λοιπόν το φλούδι σχηματίζει ένα γράμμα, αυτό το γράμμα είναι το άρχικό του όνόματος εκείνου που θα τις άρραβωνιαστή μέσα στο χρόνο.

"Υστερα από τ' άλλόκοτα αυτά ώρσκόπια, έρχεται ή ώρα των δάρων. Άγόρια και κορίτσια ζέρουν ότι στο διπλανό δαμάτιο ή μητέρες κι' ή μεγαλές αδελφές σπλιίζουν και φωτίζουν το Χριστουγεννιάτικο δέντρο. "Άξαφνα όμως ακούγεται απ' το δρόμο μια κραυγή:

—Οί Σλοβάκοι! Οί Σλοβάκοι!..

"Όλος ο κόσμος τότε ξεχύνεται στο δρόμο και βλέπει στην είσοδο του χωριού μια άλλεκοτη συντροφιά από χωριάτες με παράξενες φορεσιές: είναι οί Σλοβάκοι.

Οί Σλοβάκοι που κατεβαίνουν απ' τα βουνά των Ούγγρικων συνόρων τριγυρίζουν στα χωριά της Μοραβίας, έξσκαίντας όλοι σχεδόν το ίδιο επάγγελμα: κολλούν πορσελάνες. Οί φτωχοί αυτοί τεχνίτες είναι ήσυχοι και τους αγαπάει όλος ο κόσμος. Δεν γίνεται γιορτή αν δεν λάβουν μέρος κι' οί Σλοβάκοι. Γι' αυτό και τη νύχτα των Χριστουγέννων δεν παραλείπουν να συμπληρώνουν κι' αυτοί με την παρουσία τους τη χαρά των χωρικών.

Οί Σλοβάκοι γυρίζουν από χωριό σε χωριό κρατώντας μια μικροσκοπική φάτη, φωτιομένη με πολύχρωμα φαναρίκια με τό μικρό ήησο, τους γονείς του, τους Μάγους και τα ταπεινά ζώα της παραδόσεως και στέκονται έξω από τό κάθε σπίτι για να πούν την "Κολέντα", τή Χριστουγεννιάτικα κάλαντα της Μοραβίας.

Οί χωρικοί τους δέχονται στα σπίτια τους, τους φιλεύουν και περιποιούνται όσο μπορούνε περισσότερο τα μικρά παιδιά τους. Τους ζίνουν τά πιό όμορφα κοουλουρία και τά καλύτερα γλυκά, γιατί τά κορίτσια της Μοραβίας αγαπούν με τρέλλα τά παιδιά. Έπειτα, με τά κερια από τά χέρια, τραγουδοούν όλοι μαζί τά κάλαντα και ξεπροβοδιίζουν κατόπιν τους Σλοβάκοις που πάνε στ' άλλα σπίτια για να δείξουν τή φωτιομένη φάτη τους και να εχρηθοούν και τους άλλους χωρικούς: Καλά Χριστουγεννιά!..

Ένα σπιτό. Αυτό το φαινόμοιο την έρωξε σε μεγάλη σιλοκοπή. Έτσι και δοίκει την άλλη ώρα, διάφορες παιδικές περιούσαν απ' το κεφάλι της. Το βράδι ή όρα ήταν άνοιμα ένωμα και τη δεσποινίδα Άναΐδα την έχε παρεί ένας διαφούς ήνωμα.

Τότε ή Βικτωρινα κάθισε τό κερύ και σιγά σιγά στο σισαδι έπήγε και ν' ένα σπιτό, πριούνας τό διαφού στον τοίχο, που ήταν άδειοταπό από τό κρεβάτι της κριάς της. Έγραψε μετά γράμματα, που έρωσαφρίζαν μέσα στο σισαδι. "Υστερα ήρωκε έξω σιγά, έβλεπε την πόρτα και για να ζυνηθίση την κριά της, έρωξε μια καρδιά στο άλλο όισαδι.

Η δεσποινίς Άναΐς έρωησε, με μόλις άνοιξε στα σισαδι τά μάτια, έρωξε μια φωνή... Στόν άπέναντι της τοίχο μετά φωτιομένα γράμματα έρωσαφρίζαν μέσα στο σισαδι. "Εδιάβασε :

"Αν θέλεις να πές στον Παράδεισο, άποσε την περιούια σου στη Βικτωρινα.

"Έρωσε τά μάτια της. Τα γράμματα ήταν ένα!

—Βικτωρινα! Βικτωρινα! έρωησε ή γερουλοκομη με πινιμένη φωνή.

Η άπηρέτρια μπήκε τρεχάτη στην κρεββατοκομη, ασπισμένη τήχα, κρατώντας ένα κερύ στο χέρι. Είδε την κριά της με γουρλοκομένα μάτια, τρωιμένη...

—Έτσι ... Στόν τοίχο, Βικτωρινα... Είδα...

—Μπή, σε κιάδ' σου, κριά ... Τι πάθαες ...

—Εδιάβασα στον τοίχο...

—Όμοιο ήταν, κιάδ' κριά. Ο τοίχος δεν έχε τίποτα...

Και με την πάλαιη της ή πονηρή άπηρέτρια κοουίωσε τό φώσφαρο από τον τοίχο.

—Δεν ήταν όμοιο, Βικτωρινα! Είδα, εδιάβασα! Ομά κιάδ' στον Παράδεισο! Θεού φώτιση ήταν!...

—Πηχόσε, κριά, κωηήθε, δεν ήταν τίποτα...

Τό άλλο πριό ή γερουλοκομη κιάσε τον σισαδιοκορηό και στη διαθήκη της όρωσε γενική άληρονομία την Βικτωρινα.

Σέ λίγες μέρες πέθανε, έσβως, τάν λόγους που σόησε τό λάδι του. Και ή Βικτωρινα άδολοηόησε διαή της την περιούια.

—Πώς ήρωσε ή κερύ κωηόκίαμα και ο' άρωσε κληρονομία; την ρωτοόσε ο κόσμος.

—Φώτιση Θεού της ήθε! Έδεδάινον ή Βικτωρινα. Φώτιση Θεού!...